

DINS EL CAU DE LA CIÈNCIA:
UN NOU INTENT D'OBRIR
LA CAIXA DE PANDORA

Francesc Bujosa Homar

Universitat de les Illes Balears

Lliçó inaugural del curs 1991-1992
Octubre de 1991

DINS EL CAU DE LA CIÈNCIA:
UN NOU INTENT D'OBRIR
LA CAIXA DE PANDORA

DINS EL CAU DE LA CIÈNCIA: UN NOU INTENT D'OBRIR LA CAIXA DE PANDORA

M'ha estat atorgada la paraula en el dia possiblement més solemne de la vida universitària. Us puc assegurar que sé molt bé el que això significa. Ho sé, en primer lloc, per la via intel·lectual. Recordau que som historiador de la ciència i he hagut d'analitzar el llarg i complicat procés pel qual la universitat aconseguí ésser la institució social que deté el saber i l'ús de la paraula. Però ho sé també per via sentimental i biogràfica, car un dia, amb la delera de poder arribar a parlar des d'una cadira universitària, vaig avenir-me a viure lluny d'allò que més estimava: la família, els amics, els arbres, els animals, els colors i les olors de Mallorca. La Divina Providència i els seus agnòstics, però eficaços, demiürgs han fet possible que es puguin trobar aquells dos delits que semblaven absolutament incompatibles i que avui tingui la paraula a la Universitat del meu país, envoltat de les meves autoritats, de la meva família —dolorosament retallada, ja—, dels meus amics i dels arbres,

ocells, colors i olors que tant he enyorat. Compredeu, doncs, l'emoció que ara sent aquí, només comparable a la que vaig experimentar el dia de la meua primera comunió i em sabreu perdonar, igualment, que el primer autor citat implícitament a la meua lliçó hagi estat el negre Machín.

No és, emperò, solament emoció el que experiment: es també por. Estic quasi tan regirat com quan, 7 anys més tard de la meua comunió, amb ocasió de la revàlida de quart, vaig veure per primer cop un catedràtic. Les barres em prengueren el trot. No vull dir que la meua por s'hagi multiplicat per 20 o 30, que és el que faria al cas, pero sí que sent una indissimulable calentoreta dos dits per damunt la boca de l'estómac.

Ja sabeu que ni l'emoció ni l'acoquinament són bons companys del qui ha de preparar la paraula, i voldria creure que aquests han estat els dos factors que han impedit que aconseguís allò que tant desitjava. Volia, en un dia tan assenyalat com aquest, confegir quatre mots de veritat o, com m'aconsellaven al País Valencià, dir-ne poquetes i bé. Res de aixó no espereu. Ans al contrari, és probable que al final de l'exposició sapigueu menys del que ara sabeu i que coses que semblaven evidents esdevinguin dubtoses. Faré tot el possible per poder compensar d'alguna manera aquest malguany, i, per això, intentaré almanco millorar la formulació de les preguntes, és a dir, plantejar qüestions que ens indiquin de manera prou clara i explícita quines recerques empíriques i teòriques hauríem de fer si les volguéssim contestar.

L'assumpte de què vull parlar és, com haureu vist anunciat, el del lloc allà on neix, o es fabrica, el coneixement científic. Alguns podreu pensar que el meu primer error ha estat aquesta elecció. Jo no hi estic gaire d'acord: els errors seran uns altres i no gens minvats segurament, però el tema, no. Perquè tinc la creença —gairebé el conven-

ciment— que l'agre determina el caràcter. No m'atreuria a assegurar-ho respecte als bolets, les tomàtiques o els pebres, pero sí, encara que sembli paradoxal, pel que fa als productes intel·lectuals. Aquest, i no altre, serà el supòsit, el motiu o l'excusa que romandrà al fons de les meves paraules.

Si volem realitzar una anàlisi una mica acadèmica, hem de començar per demanar què en diuen, d'això —del lloc on es crea el coneixement— la història i la tradició. La resposta sembla ben clara i precisa. A totes les cultures s'ha cregut que l'home troba la sabiduria quan viu en soledat, retirat i aïllat de la vida social. És ben cert que al llarg de la meva exposició em referiré preferentment a la cultura cristiano-occidental, però he de dir també, encara que sigui només de passada, que altres cultures coincideixen plenament amb la nostra: l'home troba la sabiduria quan viu en soledat i pensa en silenci, lluny de l'aldarull social, en les aspres, difícils i despoblades terres del desert.

Dins les cultures escrites, la vida eremítica a fi de poder trobar la sabiduria aparegué a l'Índia i, segons contenen, a aquesta vida retirada es deven els antics Upanisad, que foren escrits al segle XIIIè abans de Crist. Per altra banda, és també sabut que Siddartha Gautama, l'anomenat Buda, només va trobar la il·luminació que cercava quan es va retirar en un indret ben solitari, i que les figures més assenyalades de la doctrina jainista vivien en el més estricte i auster del eremitisme. El maniqueisme va anar encara més lluny i va concebre el món com un producte del dimoni. Els elegits havien de viure, doncs, en solitud i pobresa. Per ajudar a suportar aquesta soledat era costum sanar els que volien esser sants i savis. Per ventura, convindria que meditassin aquest punt els que es queixen de la duresa del camí que han de recórrer, dins el marc de la LRU, els que aspiren a esser professors universitaris.

Si deixam aquestes doctrines, no diré que incertes, pero sí allunyades de nosaltres, i miram la nostra tradició, veurem clarament que els supòsits són exactament els mateixos: la il·luminació s'ha de rebre en completa soledat. L'Antic Testament n'és ple d'aquesta idea, i a l'ocasió per ventura més solemne, Moisès rep les taules de la llei al Sinaí, sol, després d'allunyar-se d'aquells companys que vagaven pel desert. Al Nou Testament les coses no mudaren gaire i podem veure igualment que quan Jesucrist necessita reflexionar o conèixer l'esdevenidor, es retira al desert o cerca, en altres ocasions, l'exclusiva companyia de les oliveres.

Mort Jesucrist, durant els primers anys de la nostra era, la vida intel·lectual cristiana estigué lligada de manera indissoluble a l'eremitisme i a la vida retirada. La patristica inclou els escrits i els dits d'aquells que volgueren posar en clar allò que de forma excessivament embolicada i confusa havia dit l'Esperit Sant. D'aquell bon grapat d'anacoretas pensadors, Sant Antoni potser no era el més il·lustrat, però és, sense cap dubte, el més nostrat i simpàtic de tots ells. És vera que no féu contribucions teòriques i acadèmiques, però tots sabem que aprengué moltes petites subtileses quant visqué envoltat d'animals i d'amenes temptacions. A finals del segle IV, un bon grapat de filòsofs, educats dins la cultura grega, anaren a escoltar i a aprendre dels solitaris. Rufí d'Aquileia, Evagri Pòntic, Pal·ladi i Joan Cassià foren uns d'aquests que donaren a conèixer els sabers que s'havien congriat al desert. El darrer amb *De Institutis cenobiorum*, una obra en dotze volums, exercí una gran influència en la cultura i en l'espiritualitat occidentals.

No voldria que les meves paraules i els exemples que he agafat fossin considerats excessivament androgènics. Puc assegurar a les meves col·leges que he filat ben prim per poder trobar més mostres de caire femení. Però, després de

molt d'estudiar i espigolar, les messes han estat migrades, només n'he trobades tres, de dones que visquessin al desert dedicades a pensar en Déu i en la veritat. Foren, recordem-ho, Teodora, Sara i Sinclètica i, segons contem, no es distinguien precisament pel seu aspecte delicat i femení. Fins i tot una d'elles fou acusada de tenir un fill..., amb una altra dona. No entraré en detalls d'erudició sexual, però sí m'agradaria subratllar que la conveniència de viure en soledat per poder pensar i escriure fou tan sentida que n'hi hagué que asseguraren seriosament que si les dones havien contribuït poc a la ciència i a la filosofia era perquè el seu tarannà les impossibilitava de dur una vida callada i retirada. Ni ha que encara defensen aquesta teoria. Però els que ens agrada el ball no ens podem avenir, per doble o triple motiu, amb una tesi tan injusta.

L'isolament per esdevenir savi fou alabat fins i tot per una religió de caire tan social com el mahometisme. La soledat fou presentada, als seguidors dels profetes, com una estat ideal per als que volien esdevenir mestres espirituals. Algunes ordres sufís emfasitzaven el retret material i espiritual i asseguraven que els que aspiraven a la sabiduria havien d'aprendre a estar sols fins i tot al mig de la multitud. No era estrany, ja que devien recordar que el profeta es va tancar, ell mateix, tot sol a la cova d'Hera per poder escoltar millor les paraules d'Al·là.

Si ens atracam unes passes al nostre temps i anam a la baixa edat mitjana, trobarem exemples geogràficament molt més propers. El més familiar és sense cap dubte el del nostre filòsof il·luminat. Com és ben sabut, Llull va cercar la soledat del Puig de Randa perquè Déu il·lustràs la seva ment i li donàs la forma i manera de fer el llibre que tant anhelava. El Senyor sabé recompensar llargament l'entotsolament de l'aspirant a savi i li revelà no sols la veritat, sinó també la manera de dir-la. Llull, que, com bé

sabeu, no era gens egoista, ans tenia la fornal de l'amor sempre encesa, no s'estojà ni amagà el procediment. Al contrari: no es va cansar mai, als seus llibres, de recomanar la vida solitària per als que volguessin conèixer Déu i la seva obra. Com recordareu, quan la bella Natana diu dolçament a Blanquerna que tot el temps voldria esser amb ell, el jove li respon amb belles i decidides paraules:

«No és cosa conivent que vos ni altre sia en ma companyia, cor companyia no vull haver sinó de Déu e d'arbres, herbes, d'aucells, bèsties salvatges, aigües, fonts, prats e ribatges, sol, lluna, estelles, cor neguna d'estes coses no embarguen l'ànima a contemplar son Déu».

No és l'anterior una cita aïllada: qui llegeixi les obres de Llull trobarà continuament la idea que la sabiduria es troba dipositada en aquells homes —ermitans, la majoria— que han abandonat la vida social i viuen tots sols al desert o al boscatge. Resulta lògic, doncs, que l'eremitisme, després de la mort de Llull, tingués un considerable èxit a Mallorca, i hauríem d'evitar fer projeccions històriques, perquè si bé és cert que els ermitans que encara hem pogut conèixer no són homes que hagin destacat per la seva il·lustració, no és menys veritable que hi ha proves feaents que durant els segles XIV i XV hi hagué a les ermites de Mallorca una vida intel·lectual força activa.

És manifest que en aquella època les exigències del control de la vida intel·lectual i, sobretot, la cada vegada major complexitat de la tasca d'assimilació, conservació i transmissió de coneixement demanaven l'aparició, com així fou, d'institucions adients. Els monestirs i les universitats eren aquests llocs, on els estudiosos intercanviaven els seus sabers però eren, al mateix temps, indrets on es procurava servir la pau i el recolliment necessaris perquè el savi pogués desenvolupar la seva tasca

intel·lectual. Recordau que les universitats se situaren quasi sempre en ciutats tranquil·les i petites i que les regles que dreçaven la vida del monestir no afavoria precisament la xerrameca. Així, no seria agosarat creure que molts d'aquells mestres que exercien la docència conservaren una poderosa tirada cap a la soledat, i que poc els hauria importat, per tal d'aconseguir-la, abandonar les sorolloses aules i els poc discrets estudiants. D'aquesta manera, i no com un descoratjament vers la tasca pedagògica, hauríem d'interpretar les paraules sobre el mestre filòsof que el mateix Llull escriu a *Llibre de Meravelles*:

«En una ciutat hi havia un filòsof qui era gran mestre en l'art de filosofia. Aquell llegí llonguement l'art de filosofia en aquella ciutat. Los escolans d'aquell mestre no profitaven tan fort en la ciència com lo mestre volia, e eren hòmens mundanals, e que poc preaven la ciència de la filosofia. Lo mestre d'aquells escolans era molt treballat per les lliçons que llegia, e era molt despagat, car los escolans no volien aprendre diligentment. E per lo gran treball que lo mestre sostenia volc lleixar la ciutat, e anà-se'n en un boscatge per tal que recreàs sa ànima e són cors en lo boscatge, contemplant Déu; e amà més estar en la companyia de les bèsties salvatges e dels arbres que en companyia dels malvats hòmens pecadors».

Podríem dir, tot resumint, que fins a les darreries del segle XVI dominà la idea estructural que hi havia un món del mercat, de la cort i de la vida social —un món sorollós, agitat, turbulent i dirigit per interessos—, i un món de la vida intel·lectual, ón l'aïllament i la soledat asseguraven el silenci, la tranquil·lidat i la serenitat, imprescindibles. El retraïment i el refús dels interessos socials constituïen la garantia pública que el savi no aspirava més que a la veritat i, en tot cas, a la santitat.

Tanmateix aquestes idees que pareixien ben assentades havien de canviar dramàticament a la centúria següent: al segle XVII. Com és ben sabut, en aquests cent anys, els coneixements sobre la naturalesa augmentaren de forma considerable. No de bades hi trebellaren hòmes com Galileu, Harvey, Boyle o Sydenham. Però hi hagué encara una cosa més transcendental que la forta acumulació del coneixement: sorgí una nova manera d'adquirir saviesa, una nova forma d'enfrontar-se amb el saber del passat, un nou procediment d'arrabassar a la naturalesa les lleis que pareixia amagar. La inducció sembla que fou el concepte clau d'aquesta nova faïçó de pensar i revolució científica és el nom que els historiadors han donat a aquest important canvi destinat a crear, a la llarga, el que s'ha anomenat la cultura tecnocientífica. Del naixement d'aquest moviment, que tingué lloc a Itàlia, a França, als Països Baixos i sobretot a Anglaterra, se n'han donat moltes explicacions. Uns han adduït la influència de la mentalitat puritana, altres el fet que es poguessin juntar per primera vegada els sabers acadèmics amb els artesanals, uns altres la capacitat de trobar una manera de pensar que apartàs —com diuen ara— les diferències ideològiques. N'hi ha hagut que han argumentat també l'important paper que hi va jugar la impremta i la nova manera d'emmagatzemar el coneixement. Són tots ells factors importants i, possiblement, forces que es conjugaren cap al mateix objectiu. Però n'hi ha un d'aquests factors que ha estat molt menys considerat i que a mi em sembla cabdal. Com possiblement haureu endevinat, aquest factor no és altre que el canvi que es produí en el lloc o, millor, del lloc on es congriava i fabricava el coneixement.

Per entendre l'esmentada muda convindria recordar un altre canvi que a les societats més avançades d'aquell temps s'estava accelerant. S'hi començava a pensar que la

legitimació del poder no provenia tant de delegacions d'instàncies superiors com de la capacitat d'aconseguir l'adhesió dels conciutadans. De forma semblant els científics pensaren que la veritat ja no depenia de l'accés que hom pogués tenir a la revelació o als llibres clàssics —un altra forma de revelació— sinó de les proves que es podien adduir per convencer els altres. Però, com en un procés judicial, les proves científiques necessitaven —necessiten— testimonis. I com més, millor. Aquesta serà la causa fonamental que obligarà al científic a mudar-se de lloc. La inducció necessita espectadors que donin fe de les proves oferides i el científic deixarà el seu refugi i anirà decidit a cercar-los. Haurà d'abandonar, per aixó, la seva tan estimada soledat i realitzar els experiments davant un públic molt més desficiós i sorollós del que voldria. Els amfiteatres, els salons, les acadèmies, les societats científiques i els palaus de mecenes nobles i adinerats, i si no nobles, almenys adinerats, seran l'escenari on el científic farà els seus experiments tot cercant adictes a les seves hipòtesis. I quan escrigui, ho farà exactament com si llegís al saló i fes al mateix temps les demostracions. Això donarà lloc a un tipus nou de literatura, on conviuran de forma indissoluble els fets i les teories, el que se sap amb el com se sap. Serà una literatura enormement compacte i persuasiva, perquè anirà destinada a un públic cada vegada més incrèdul i exigent.

Fou el del lloc, un canvi considerable? No hi pot haver, crec, discussió. Important? Possiblement. Radical?... No n'estic tan segur. I a què vénen els meus dubtes. Intentaré explicar-ho. Si hom repassa amb cura aquells experiments públics del segle XVII, aquella manera democràtica de mostrar les fonts del coneixement, no es pot estalviar la sospita que els experiments eren més que altra cosa, demostracions: val dir muntatges experimentals

destinats a convèncer el públic, però no en absolut a mostrar allò que realment passava dins el laboratori. Aquells salons on es realitzaven els experiments servien altres ocasions per servir sopars socials, i, si ho miram bé, el truc no era molt distint. Quan el cambrer servia el pollastre i després oferia la salsa per adobar-lo, tothom podia creure que havia mostrat com havia preparat aquell plat. Però el pollastre s'havia rostit i la salsa s'havia lligat en un altre lloc, un lloc a on gairebé ningú no hi tenia accés: la cuina. A la ciència probablement passava tres rals del mateix: als salons i a les acadèmies se servien els experiments que semblaven senzills, nets i adients al públic, però era al laboratori on segurament el científic havia preparat de forma molt més penosa i molt menys neta el que després pareix tan pulcre als salons. Al laboratori, allà on de veres es fabricava el coneixement, ningú no sabia ben bé que hi ocorria. El laboratori, el cau de la ciència, es convertí en una autèntica caixa negra. Una caixa farcida d'altres més petites, així mateix negres, que eren els instruments, és a dir, les eines amb què el científic construïa laboriosament les proves per a les seves hipòtesis.

Aquest fou l'esquema amb el qual la ciència funcionà a partir del segle XVII. I fou, cal dir-ho clar, una organització extraordinàriament eficaç. La tecnociència aconseguí resultats que feren canviar absolutament la vida de l'home, i els països que no saberen aprofitar-se'n quedaren, per sempre, endarrerits i en la misèria. L'esquema, però, ja ho he dit, no era substancialment distint del de l'època clàssica o medieval. Hi havia una vida social —al mercat, a la plaça, al banc, al parlament etc.— i una vida científica, completament apartada del bull. Els llocs on es produïa el coneixement científic continuaren essent una mena de cova o de santuari fortament protegits de la

curiositat exterior. Un indret on se suposava que hi regnaven la netedat, l'ordre, el silenci, la soledat, la circumspecció, l'objectivitat, la inducció i la neutralitat. Els científics s'hi avingueren perfectament a representar el seu paper i encara avui els podeu veure —ens podeu veure— un poc descambuixats, amb els vestits una mica passats de moda i amb una faç que demostra palpablement el seu desinterès pel que passa a la vida social. Hereus dels anacoretas, però també d'aquella revolució del segle XVII, els que es dediquen a la ciència donen adesiara senyals de vida i, des de la seva ermita, escriuen uns articles que, com que estan destinats a convertir els escèptics en sequaços, vessen de proves.

És aquesta, ja ho he dit, una organització extraordinàriament operativa, notablement còmode i, possiblement, insubstituïble. I així, com és prudent no entrar dins la cuina del restaurant que ens serveix aquelles viandes tan ben endreçades, ni entrar dins la cambra de bany d'aquella senyoreta —o senyora: els anys passen— tan garrida, ni a les reunions internes d'aquells partits polítics que al parlament ens pareixen tan cohesionats, es molt convenient no espigolar gaire allò que realment passa a l'interior del laboratori. Així ho desitgen els científics que diuen que si algú vol saber què fan realment, ha de llegir els seus articles on ho contenen tot fil per randa i clar. Així ho han admès també els anomenats filòsofs de la ciència que han estudiat els productes que aquesta ja havia acabat. Entre ells hi ha firmes tan il·lustres com Kant, Hume, Stuart-Mill, Whewell, Russell, Carnap o Popper.. Noms massa impressionats per no prendre'ls en consideració.

Si tenim una idea, o una estructura, que és socialment acceptada, que és eficaç, que està beneïda pels ideòlegs i que, fins i tot, és la que desitgen les dues parts, científics i llecs, què més podem cobejar? Per què demanar-

se què passa realment al si dels laboratoris? Per què obrir la caixa de Pandora? No seria més convenient deixar-ho com està i acabar aquí la lliçó. És possible... Però què voleu que us digui?. El gènere humà es curiós o, si més no, xafarder, i no se'n pot estar de llegir revistes de moda. Al meu camp, la història de la ciència, també n'hi ha d'aquestes revistes on hi escriuen repòrters intrèpids, que s'han atrevit a mirar, com si fossin fures, l'interior de la lloriguera on s'amaguen els científics. I què ens han dit aquests sociòlegs, antropòlegs i etnometodòlegs que han estudiat la ciència no quan està acabada sinó quan està en plena acció? En primer lloc, que en el cau de la ciència hi ha molta més carn que la que ens pensam. Que allà hi ha una vida molt semblant a la del mercat: rica en disputes, traicions, pactes, embolics, conspiracions i transaccions. Que hi ha una acarnissada rivalitat entre els laboratoris, i que els científics són una mena d'agressius botiguers que tenen com a objectiu primordial la venda dels seus productes i que no saben ja què han de fer per trobar lectors i citadors dels seus articles. Aquets *voyeurs* de la tasca científica asseguruen també que els grans centres de recerca treballen com les empreses i els bancs, establint cercles i processos d'acumulació de capital. Ens diuen igualment que el desideràtum d'un científic és la construcció d'una autopista intel·lectual, de peatge, per on hagi de passar tothom que vulgui arribar a nous descobriments. Amb molt de coratge i sense por a les possibles demandes judicials aquests desvergonyits *paparazzi* ens diuen que convindria començar a pensar que l'objectivitat, aquesta virtut tan consubstancial a la ciència, no és la causa, sinó la conseqüència que es resolguin les disputes científiques i, ja amb un atreviment que frega la insolència, es demanen si les enzimes, els gens, els circuits integrats, els quàsars, l'oxigen..., els miasmes i el flogist no són coses que existeixen només quan hi ha acord entre els científics i que s'esvaïxen tot d'una que es perd la convenença.

Com podeu veure, són qüestions i propostes extremadament colpidores i fascinats, i que, com deia al principi de la meua lliçó, és possible que ens facin dubtar d'allò que ens semblava evident. Com també deia al començament, pens que són preguntes que, afortunadament, demanen i admeten investigacions empíriques.

Val la pena, crec, fer aquestes comprovacions, perquè si es corroborassin les esmentades suggerències seria un fet extremadament important. Cal que ens preguntem que hi perdríem i que hi guanyaríem si es confirmàs la hipòtesi constructivista, la que diu que la ciència no és fruit de la soledat i la inducció sinó del intercanvi i del pacte social.

Hi perdríem, en primer lloc, una imatge idíl·lica, tranquil·litzadora i afalagadora de la ciència i de l'activitat científica. Hi perdríem, també, l'esquema organitzatiu que ens permet, amb més comoditat que no encert, dividir els nostres coneixements en ciència pura, ciència aplicada, ciències socials i humanitats, i hauríem de començar a pensar que fets, teories, instruments i homes formen una troca indestruïble. Hi perdríem, per últim, la nostra admiració per aquells prestigiosos filòsofs de la ciència que de forma prodigiosa, sense haver entrat mai en un laboratori, ens parlaven del que era i, més encara, del que havia d'esser la vertadera ciència.

I, què hi guanyaríem?

Permeteu-me que posi la meua congregació davant de tot i us digui que de confirmar-se les propostes, per ventura els que ens dedicam a explicar metodologia de la ciència podríem donar qualche consell útil de veres a qui ha de començar la seva carrera científica. I no passaria com ara que els directors de laboratoris exigeixen als aspirants a científics sobretot una cosa: no haver llegit massa filosofia, ni encara si aquesta ha estat de la ciència.

Hi guanyarien també els nostres polítics i els nostres

empresaris, perquè tindrien un criteri realista que els indicaria com han de fer inversions en el camp de la ciència, de quina manera poden ajudar a capitalitzar l'activitat científica i quina rendibilitat s'ha de demanar. Estic segur que si tenien en compte aquestes idees els seria fàcil comprendre encara millor que la vida intel·lectual necessita infraestructures potents, és a dir, laboratoris, centres del càlcul, biblioteques i arxius àgils i perfectament organitzats, centres d'informació i documentació, hospitals amb voluntat pedagògica i de recerca, etc. D'aquesta manera assegurariem allò que és una petita realitat: que hi ha idees que circulen en el món de la ciència que naixeren a la Universitat de les Illes Balears. Se n'adonarien, encara més, que hores d'ara el coneixement ja no es pot fer en una ermita, ni el científic pot ésser un anacoreta, ja que, per sort o per desgràcia, avui en dia les revolucions científiques i tècniques les fan únicament els rics.

Hi guanyaria, per últim, la nostra racionalitat i la nostra intel·ligència, perquè si tinguéssim una hipòtesi més real i menys ingènua que l'actual de com es fabriquen les idees, augmentariem força la nostra capacitat crítica. Això de conèixer i reconèixer que les hipòtesis científiques es construeixen socialment no significa, en absolut, caure en el relativisme i, menys encara, en el nihilisme. Vol dir senzillament complir, també en el món de les idees científiques, aquell vell precepte de la pagesia mallorquina de saber de quines egües vénen, o, com diria un autor ara molt denigrat, conèixer a quins interessos serveixen.

M'agradaria acabar agraïnt-vos la vostra paciència per aguantar un sermó que començava amb Machín i que, com veis —ai de la meva ànima decadent!—, acaba amb Marx, voldria agrair també als autors que tan calladets han suportat els meus plagis: Steve Woolgar, Ramon Llull, Bruno Latour, Salvador Galmés, Thomas Kuhn, Steve

Shapin i Simon Shaffer. Però, sobretot, m'agradaria mostrar la meva gratitud envers els que han fet possible que avui sigui aquí i en sente —i no solament per defora — com un canari.

Universitat de les Illes Balears